

אור ההליכות

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קרית אונו תד 211 מיקוד: 55100

בשיתוף: "אורות יצחק", גרעין תורני קהילתי - מודיעין

גליין חודש **תמוז** התשע"ד
גליין מס' 81

מור'ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

המתירנות זרע הפורענות

האתון: "ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הפיתני זה שלש רגלים... הלוא אנכי אתנדך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הנה ההספן הספנתי לעשות לך פה?". סיפור זה מתאר בעצמה ובאמנות את האדם התאוותן הלהוט לכסף או לכבוד שאינו רואה לפניו את שרואה בהמתו, שבוי להזיותו ולחמרנותו. בתל 'דיר עלא' ממזרח לירדן נמצאה כתובת מתקופת בית ראשון בה נזכר בלעם בן בעור ומתואר כעובד אלילים זימתי, וזאת בהתאם לכתוב בתורה ובמסורת חז"ל.

השחיתות – זרע הפורענות

פעם שמעתי הרצאה מפי ניצב במסורה, ובהרצאתו פרש את מסכת האיומים שניצבים בפני מדינת ישראל. בנוסף לפעולות החבלניות הוא הראה כיצד אויבינו המרים מבריחים לארצנו סמים, סמים אלה מיועדים לכלל האוכלוסייה ובפרט לחיילי צה"ל. מטרתם בהפצת הסמים להחליש את החוסן הלאומי והנפשי של חיילי צה"ל ושל החברה הישראלית.

חברה ששקועה בתאוותיה היא חברה חלשה, חברה שמזניחה את החלשים והמוחלשים שבתוכה היא חברה חולה ושביריית. אויבינו יודעים זאת, ומנסים בכל העת לערער את עמידתנו ובה בעת הם מחכים ומצפים ברשע לשעת כושר להכות ולכלות.

ללמדנו, שבנוסף לחזיתות הרבות שיש כיום לעם ישראל, חזית הסייבר והטכנולוגיה, חזית האיום האטומי, חזית הפעילות החבלנית הענפה – ישנה חזית נוספת והיא הקשה מכולן: חזית השחיתות החברתית הפנימית שמאיימת לכלות כל חלקה טובה. זרע השחיתות והפורענות היא המתירנות שמצמיחה פירות באושים של תופעות חברתיות קשות שעליהן אנו שומעים מדי יום ביומו.

לכן שומה עלינו לחזור ולהכיר בערכי יסוד רוחניים שיבטיחו את קיומנו בארץ אבותינו, ונזכה שוב שייאמר עלינו "מה טבו אהליך יעקב משפנתידך ישראל".

זה משוקעים רעיונות נשגבים המרמזים על מעמדו הרם, כנזר העמים, ועל השפעתו המכרעת של עם ישראל לעתיד לבוא על כלל האנושות. בלק זועם על בלעם, "לקב איבי קראתיך והנה ברכתך בך זה שלש פעמים!". למרות ברכתיו, שנאתו של בלעם בערה בקרבו והוא יועץ לבלק, דע לך, ישנה דרך אחת שבה ניתן לנצחם למוטטם ולהכניעם, ישנה דרך אחת להשפילם עד עפר והיא, לטמא את נפשם בזנות. עצתו של בלעם התקבלה, בלק פתח קניונים שבהם היו חנויות פנימיות וחיצוניות. בחיצוניות הועמדו זקנות וצנועות, ואילו בפנימיות הועמדו צעירות זנותיות. בני ישראל הצנועים בראותם את הנשים הצנועות שבחוץ נפלו בפח ונכנסו גם לחנויות הפנימיות. שם, פיתו אותם הצעירות החושפניות והזנותיות והכשילום. כתוצאה מכך, פרצה מגיפה קשה בעם ישראל ונהרגו עשרות אלפים. נמצא, שבלעם אכן הזיק לישראל לא בהטלת קללה אלא בהחדרת זימה וזוהמה.

שחיתותו של בלעם

לכאורה, בלעם מתואר כצדיק בהשיבו לבלק שיבצע את שליחותו רק אם ה' יאמר לו כן. כמובן שזו היתה עילת שווא שנועדה לסחוט מבלק עוד כסף וכבוד. ברכבו על אתונו לבצע את שליחותו ניצב בדרכו מלאך ה' וחרבו שלופה בידו. ברם, להיטותו של בלעם לכסף ולכבוד סימאה את עיניו מלראות נכוחה את שראתה בהמתו. שוב ושוב היא ממאנת מלנוע עד שבלעם מכה אותה נמרצות. בלעם הבין את שלפניו רק כאשר ה' פותח את פי

האירועים שבפרשת חקת התרחשו בסוף שנת הארבעים במדבר. לקראת ההגעה לארץ המובטחת, הקב"ה מצווה את משה רבנו: "קומו סעו ועברו את נחל ארנון ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון האמרי ואת ארצו החל רש והתגר בו מלחמה". משה רבנו מבקש ממלך סיחון: "אעברה בארצך בדרך בדרך אלך לא אסור ימין ושמאל". מלך סיחון מסרב בתוקף לתת לישראל לעבור בגבולו בדרך לארץ היעד "כי הקשה ה' אל-היך את רוחו ואמץ את לבבו למען תתו בידך פיוס הזה". מלך סיחון יוצא למלחמה רבתי בעם ישראל ונחל מפלה מוחצת מידי ישראל.

לאחר מכן ממשיך עם ישראל לדרך הבשן ושם הוא פוגש את עוג מלך הבשן שיוצא למלחמה בעם ישראל. עוג היה מלך ענק עם צבא אדיר, אך כל אלה לא עמדו לו "ויפתח ה' אלהינו בידו גם את עוג מלך הבשן ואת כל עמו ונצחו עד בלתי השאיר לו שריד".

בלק ומזימתו

"ויגר מואב מפני העם מאד כי רב-הוא... ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא". בלק מזהה את תנופת הכיבוש של עם ישראל וחושש מאוד הואיל וישראל ניצחו את סיחון ועוג שהיו חזקים ממנו בהרבה. באותה התקופה התרבות האלילית שהעריצה כשפים וקסמים היתה התרבות השלטת. ולכן, בלק החליט לנסות ולמגר את ישראל בעזרת בלעם הקוסם והוא הזמינו לקלל את ישראל מתוך אמונת הבל שיש בכוחן להשפיע לרעה או מתוך ההבנה שמוראל בני עמו נשען על אמונת הבל זו.

בלעם הגיע לקלל אך לא עלתה בידו קללתו. בלעם רואה ממרחק את מחנה ישראל ומתפעל מארחות חייהם. יושרה, צניעות, אצילות, הגינות, עזרה לזולת, אין פתח בית כנגד חברו, אין אדם מסיג גבולו של חברו. בלעם נפעם ומשתאה, נאלם למול עצמתה הרוחנית של החברה הישראלית ותחת קללתו יוצא מפיו שיר הלל נבואי לעם ישראל "מה טבו אהליך יעקב משפנתידך ישראל". בשיר

המרכז העולמי למשפט התורה

בית מדרש לדיני ממונות

מכון מש"ה לחקר משנת הרמב"ם

מכון תורני לחקר מנהגי העדות בישראל

שיעורי תורה תלמוד תורה וכולל אברכים

שבתות עיון וירחי כלה

מפעלים לטיפוח אהבת ישראל וארצו

קרנות מחקר עידוד וחסד

ארגון אשת חיל

העלון מוקדש לזכרה של מזל ב"ר משה גמליאל ע"ה נלב"ע ח' בתמוז תשמ"ז נדבת נחמה ואבישי גמליאל

האחרונים קיבלה עמו יחדיו עול מלכות שמים.

הרב טוביה הותר אחריו משפחה ענפה, בנים ובנות, נכדים ונכדות, עוסקים בתורה ובמצוות, ובחודשי חייו האחרונים אף זכה במאמץ רב למול במו ידיו נין ראשון, כשהוא יוצא לשם כך מאשפוז בבית החולים. בשעותיו האחרונות אמר לבתו שהייתה בסוף הריונה כי הוא לא יהיה בבית, ושיקראו לנכד על שמו. ואכן, בעיצומם של ימי האבל נולד הנכד, וייקרא שמו בישראל טוביה, בבחינת 'מה זרעו בחיים - אף הוא בחיים'.

הציבור הגדול שהלך אחר מיטתו, בקרית אתא ובעיר הקודש ירושלים, וההמונים שבאו לנחם את משפחתו, הם עדות נאמנה לחותם המשמעותי שהותיר אחריו הרב טוביה זצ"ל, תנצב"ה.

בודק ומנקה מומחה, בעל תפילה ותקיעה, מסדר חופה וקידושין, נעים זמירות ישראל ועוד. חן היה נסוך על שפתותיו, פניו צוהלות ומאירות, אוהב לבריות ואהוב עליהן, אכפתי ומתעניין - ומכות תכונותיו אלה זכה לקרב רבים לתורה ולמצוות, ללא שנשא בכל משרה רבנית רשמית (על אף רתוק למיטת חוליו באפיסת כוחות, היו באים הגרעי" זצ"ל).

עשרות שנים הרביץ הרב טוביה תורה בבתי כנסיות ומדרשות שונים בעירו, בהתמדה ובמסירות רבה, גם בשבע שנות מחלתו כשהיה במצבים רפואיים לא פשוטים, ואפילו בתקופת חייו האחרונה בה היה רתוק למיטת חוליו באפיסת כוחות, היו באים תלמידיו הנאמנים לביתו, והוא היה מתגבר כארי ובשארית כוחותיו דואג שלא לבטל את התמיד.

את ייסוריו קיבל הרב טוביה באהבה, ועד לרגעי חייו האחרונים שמר על צלילות דעת וקור רוח, כשהוא נפרד ממשפחתו האוהבת, שטיפלה בו במסירות ובנאמנות מיוחדת, וברגעי חייו

במוצאי שבת 'בהעלותך את הנרות', י' סיון, נפטר לבית עולמו המוהל המפורסם הרב טוביה צדוק זצ"ל, דמות אהובה ומוכרת לרבים מבני עדת תימן ולתושבי הקריות.

הרב טוביה נולד בתימן לפני 73 שנים לאביו מו"ר הרב אברהם צדוק זצ"ל, ולאמו הרבנית יהודית ע"ה, ובהיותו פעוט עלתה משפחתו לארץ הקודש (התש"ד - 1943). מילדות ועד זקנה גדל הרב טוביה על ברכיו של אביו הגדול - ששימש מרא דאתרא בקרית בנימין והיווה מגדלור של תורה, חינוך ואמונה, מדמויות ההוד שקמו לה ליהדות תימן בארץ הקודש - וניתן לומר שלא משה ידו מתוך ידו. את תורתו רכש הרב טוביה בב"ס 'רמב"ם' בקרית בנימין, בישיבת השרון, בישיבת מרכז הרב, ולאחר נישואיו למרת ברכה תחי' ב"ר יהודה ימיני זצ"ל, שקד על תורתו בכלל אברכים בקרית אתא. לצד ידיעותיו התורניות הרבות השתלם הרב טוביה במגוון מקצועות הקודש: שימש מוהל ידוע ומבוקש ומל רבבות ילדי ישראל במשך עשרות שנים, שוחט,

הרב נהוראי יהב יצ"ו

גלילת ס"ת קודם הפטרה

הפטרה, ואין לך הפסק גדול מזה. מאידך, מנהג אמירת "מה רב טובך" חדר לסידורי תימן רק במאה ה"ז ונראה שלפני חדירתו לא אמר הציבור כלום בין המפטיר להפטרה (ד"ר גברא, מחקרים בסידורי תימן ח"ב עמ' 204). ולכן יש מקום להצדיק את התנגדותו של מהר"ץ מהטעם השני שהביא. נציין שהגר"י קאפח כתב שנהגו קדמוניו לומר "מה רב טובך" תוך כדי גלילת הס"ת "כי גנאי לציבור שישבו בשתיקה" (שם אות טז) ודלא כמהרי"ץ. ונהרא נהרא כפשטיה ועיין בהרחבה מאמרו של מו"ר הרב ערוסי "חכמי תימן שגרמו לשינוי מנהגים עתיקים - כבודו של ספר תורה" בגליון פעמים 65 תשנ"ו. מכל מקום נראה שלכתחילה אין לנקוט במנהג לגלול הס"ת תוך כדי קריאת הפטרה, ויש לחוש לרוב בניין ומניין הפוסקים שלא צדדו בדעה זו אלא כתבו שיש להקפיד לגמור הגלילה לגמרי וכפי שכתב הגר"י קאפח (וכן מורים הרב ערוסי והר"י שבח ועוד), ובפרט לאור העובדה שכאמור, המנהג הקדום בחימת היה להחזיר הס"ת למקומו שבתבינה קודם תחילת הפטרה כעולה משאלת בני תימן את ר"י הנגיד (מהדו' רצהבי עמ' 67) מצאצאי הרמב"ם במאה ה"ד. ועל אף שר"י הנגיד לא הכיר מנהג זה כלל (שם), היו מקומות שנהגו כן עוד בימי הרמב"ם כעולה מהשאלה שנשאל הרמב"ם (סי' קנב) אם להחזיר הספר למקומו קודם הפטרה או לא, וענה: שלא מעלה ולא מוריד והעיקר הוא הנהוג. וכ"ה בתכאליל העתיקים, וכך משמע מהירושלים (סוטה 1), שעדיף בני הקהילה כי על פיו הס"ת בחוץ ללא מעש ולכן מפורש שם שביום שמוציאים שני ס"ת יש להוציא הראשון להחזירו ורק אח"כ להוציא השני. וכ"כ במסכת סופרים (יא,ג). אלא שמנהג עתיק זה נשתקע כנראה בהשפעת סידורו של ר"י וונה במאה ה"ז והתפשטות סידורי הדפוס במאה ה"ח (ד"ר גברא שם, ח"ב עמ' 192). דא עקא, שאין בדברינו לדחות את הוראת מרא דאתרא של בני הקהילה כי על פיו יישק דבר, כקטן כגדול, ובכך ישכון השלום, וכתשובתו היסודית של הרשב"א: "דבמקום רבם אילו יעשו שלא כדבריו, יקלו בכבוד רבם במקומו" (א,רנג) וכמה חשוב בדורנו לחזק יסוד מוסד זה של הישמעות למרא דאתרא.

הברכה ואחר כך לגלול...ולשמיעת הפטרה בודאי אין לחוש שהרי יושבים בכבוד ראש ובאימה ומטים אוזן לקריאת הפטרה ומעתה קם דינא ומנהגא" (אך להיסח הדעת של הגולל לא חשש משום מה...). ובשו"ע המקוצר אישר מנהג זה שהזכיר הר"ש צאלח לכסות יריעות הס"ת במטפחת בזמן שהמפטיר מברך ברכת הפטרה ולהמשיך לגלול בזמן הפטרה, אולם הסתייג ממנו עי"ש. וכן בשו"ת אדני פז לר"א אבידר (ח"ב סי' כב) תמה על מנהג זה שכיצד כסוי הס"ת במטפחת חשב להתחלת הגלילה אם מסירים המטפחת מיד לאחר שהמפטיר סיים את ברכת הפטרה? והביא (שם) את תשובת הר"ע בסי' (רבה של ראש העין) אליו שניסה ללמד זכות על המנהג, וכתב שמקורו ברצון שלא לשהות יותר מדי בין קריאת המפטיר לאמירת הפטרה וכן ע"פ דיוקו של הפרישה (לר"י פלק המאה ה"ז) מבעל הא"ח שהטעם שצריך הפרש בין הס"ת להפטרה הוא "משום שלא יסברו העם שהפטרה כתובה בספר תורה". לטעם זה אכן אם רק "מכסים" את הס"ת, באמת לא יסברו העם שהפטרה כתובה שם. ואמנם הסברו החדשני של הפרישה מוקשה ואינו עולה בקנה אחד עם כמה סוגיות תלמודיות ואכמ"ל. ובספר תשובות הגר"י קאפח הביא הר"ש נגד תשובת מארי בנידון שענהו, בזה"ל: "לא נכון אתם עושים שאתם מכסים ס"ת במטפחת ואח"כ גוללים אותו בעת קריאת הפטרה..." (עמ' תלב) אלא שהאריך הרב נגד בערותיו לנסות ולתקוע יתדות "למנהג שנהגו אבותי מקדמת דנא" וציין לראשונים שהבאנו לעיל והפריז על המידה בחותמו: "כי בתשובה הוכחתי כי מנהג קדמון וקדום עד מאוד".

הלכה תלמודית מוסכמת שהמפטיר אינו מפטיר עד שיגלל ס"ת (הל' תפילה יב, יג אך ללא נימוק) מרן בספרו בית יוסף הביא לכך שני טעמים: א. "שלא יהו הגוללים טרודים מלשמע הפטרה מפי המפטיר" (לשון רש"י וכ"פ שו"ע או"ח פד"ן ו, ב. משום שיש בזיון ספר תורה שלא נגלל עדיין והם קורים בנביא (שבלי הלקט סי' פ וכ"כ הגר"י קאפח בשם "ורבותינו פירשו לנו" אות טז). ברור שגם לפי הטעם השני יש לסיים את הגלילה לפני התחלת הפטרה וכלשון השר"ע: "עד שיגמרו לגלול" וכך גם במ"ב, ובילקו"י פסק ש"די בסגירת הס"ת כדי להתחיל בהפטרה" וכ"פ הגר"י קאפח שיש: "לגלול ס"ת לגמרי ולסגור בתוך תיקו או בתוך חלוקה". ולכאורה הכוונה שלא יתחיל גם בברכות הפטרה ולא רק בהפטרה עצמה "שהרי כל כך צריך לכוין לשמוע ברכת המפטיר כמו הפטרה עצמה כדי שיעלו לו להשלים מנין מאה ברכות" (לשון הלבוש) וכן דייק בעל ערוך השלחן: "אין המפטיר מתחיל הברכה שקודם הפטרה". ואכן כך מפורש במהרי"ץ בעץ חיים: "אין המפטיר רשאי להתחיל בברכות הפטרה עד שיגמור הגולל לגלול ס"ת כדי שלא יטרד החזן והגולל לשמוע הברכות" עכ"ל, משמע שגם את הברכות על הגולל להקפיד לשמוע, וכך נוהגים כל בני ספרד ואשכנז. אמנם מקצת הראשונים סברו שדי בהתחלת הגלילה: כך במאירי (בחיידושו לסוטה), וז"ל: "ר"ל שיתחילו לגולל, שלא יעמוד הספר בלא גולל והוא מתעסק בהפטרה עד שיסיחו דעתם מגלילת הס"ת" וכ"כ במחזור ויטרי לתלמיד רש"י: "והאידינא נהוג עלמא מכי התחיל לגוללו, דלאו דווקא שיגלל קאמר, אלא מכי התחיל כמאן דגליל דמי". וכן העיר הפמ"ג: "העולם לא נוהגין כהשו"ע וסמכי על תחילת הגלילה". לפי טעם זה עם התחלת הגלילה אין לחוש יותר לפגיעה בכבוד הס"ת (וכך הסביר דעתם הר"ח בנבנשות בשו"ת כנה"ג סי' ג על אף שהתנגד לכך בנחרצות) ואילו לטעם ג הפסד הפטרה ע"י הגוללים כדעת רש"י ועוד רבים לא חשו. ואמנם גם אצל בני תימן היה מי שצייד בדעה זו ובניגוד לדעת מהרי"ץ העיר הרב שמעון צאלח (נפטר בתשנ"ג) בהערתו על סידור ע"ח השלם (עמ' רפב מהדורתו): "ומנהיגו שמכסים ס"ת עד אחר

הרב ד"ר חננאל סרי יצ"ו

ובהם "זמן תפילה לחוד וזמן תורה לחוד", זמן אכילה לחוד וזמן לימוד לחוד, זמן חופה לחוד וזמן לוויית המת לחוד. לכל פעולה צריך להקדיש זמן מיוחד ותשומת לב מיוחדת, לכל פעולה יש חשיבות, ומטרת הפעולות כולן עבודה לשמים, לכן כל אחת מהן צריכה להיעשות ביישוב הדעת ובריכוז מלא. בכל פעולות האדם יש עבודת שמים אם היא נעשית כראוי (הלכות דעות ד, א), ולכן צריך אדם להשתדל בעשיית כולן לשם שמים, כמאמר הפסוק "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו). חלק מהיכולת לעשות דבר מה כראוי תלוי בתשומת הלב המוקדשת לו, וכלל הלכתי שגור היה בפיו: "העוסק במצוה פטור מן המצוה", כלומר כל העוסק במצוה אחת אינו צריך לעסוק במצוה אחרת או לחשוש לקיומה. בכל עיסוק שפנה אליו היה מקדיש את כל כולו לאותו עיסוק, וכך היו מעשיו דייקניים ומחושבים - "מלאכת מחשבת" על כל דקדוקיה ופרטיה. את דרכו זו ניתן למצוא גם במשנתו ההלכתית. לדוגמה בשאלה כיצד צריך אדם לנהוג כשהוא שומע באמצע תפילתו שלח צבור שאמר "קדיש" או "ברכו". הרבה מהפוסקים הורו שיש לענות בהרהור ללא דיבור, אולם לא כך היא דעת הרמב"ם. הרב קאפח הוכיח זאת מהלכות תפילה (י, טז) והסביר שהדבר מתחייב משיטתו שהתבארה בתשובות הרמב"ם (פ, א), ולפיה לא רק שאין חובה לענות, אלא יש אפילו איסור לפנות למצוה אחרת בעודו עוסק במצוה שלא התיימרה (כתבים א, עמוד 31). זכור לי מעשה שהיה בהלווייתו של תלמיד חכמים חשוב. נאספו ללוותו אנשים רבים מאוד, וההספדים התארכו וכשהגיע הקהל לבית הקברות הכניסו את המת

בכל דרכיך דעהו (משלי ג, ו) רבות נכתב על מידותיו המרשימות של מו"ר הרב יוסף קאפח זצ"ל. הפעם ברוצני להתמקד במידה אחת שבה התאפיין, והיא מצויה גם במשנתו ההלכתית. כשעקבתי אחר אורחותיו הייתי מתפלא שוב ושוב מהמתינות והסבלנות שהקריין. הדבר היה לפלא בעיני במיוחד לאור שיחותיי עמו שבמהלכן התרשמתי מאוד מתחושת הדחיפות שחש להספיק ולהוציא לאור את מפעליו הגדולים על הרמב"ם ועל רס"ג, וכן מהכרתו הברורה בכך שזמנו של כל אדם, וכן גם שלו, קצוב בעולם, ואין לדעת כמה זמן עוד נשאר לו בעולמו. למרות תחושותיו אלו, גם באירועים ארוכים ומתמשכים שהתעכבו או התארכו מסיבות שונות ומשונות, לא איבד את הריכוז ואת המתינות וגם לא שלף ספר ללמוד בו. אם פנו אליו בשאלות הלכתיות היה עונה בחפץ לב, ואם לא פנה אליו איש, היה ממתין ומתבונן בנושע סביבו סבלנות ובכבוד ראש. הנהגתו של הרב קאפח הייתה שונה בעיניי מהרבה סיפורים המדגישים את גודל דקותו של תלמידי חכמים בכך שאינם מפסיקים מלימודם, גם בתחנות אוטובוס ולא בהיקלעם לאירוע כלשהו, אלא תמיד מצויה עמם מסכת כלשהי שאותה הם שולפים ועוסקים בה. התנהגותו של הרב קאפח הייתה שונה והוא לא שינה ממנה גם כשהמתינו לו עבודות חשובות ומרתקות. הדברים נבעו, לדעתי, מעיקרון אחד שהיה גם הבסיס לכך שבמהלך שיעוריו בבית הכנסת מעולם לא הייתה אכילה כלשהי, ואפילו שתייה הייתה נדירה מאוד (בעיקר כשלא חש בטוב). ראינו את אורחותיו

יום המוכן לפורענות - עיין בדברי הרמב"ם

ר' אליהו נגר יצ"ו

התנגדותו של הרמב"ם לאסטרוולוגיה, אותה הביע בשמונה פרקים, בהלכות תשובה, ובמורה הנבוכים. יסודה של האסטרוולוגיה בתפיסת העמים הקדמונים עובדי האלילים והיא השורש לעבודת הכוכבים. לפיה ועל פיה ליכנו עובדי האלילים את מעשיהם ואורחות חייהם. על יסוד זה אפשר להסביר ש"יום המוכן לפורענות" אינו מצד עצם היום אלא מצד אותם רודנים שכיוונו את הפעילות שלהם בהתאם למזלות, בהניחם שמזלם גובר באותם ימים אז בחרו להשחית ולחבל ולהצטר. (על הקשר בין תמוז לעבודה זרה ראו מ"ג, ח"ג כט). דומה, שלאור האמור הדברים מתיישבים כדבעי.

המבורך. חודש תמוז וחודש אב נתפסים כזמנים המועדים לפורענות. אף הרמב"ם כאשר מנה את האסונות שפקדו את העם ב"ז בתמוז בחר להשתמש בנוסח "ובאותו יום המוכן לפורענות". הבעיה כאן גלויה לעין: כלום יש מקום במשנת הרמב"ם לייחס תכונה שלילית או חיובית לזמן מסוים יום, חודש, או שנה? אם נגיב על כך בחיוב נקלע לסתירה עם קביעת הרמב"ם לפיו מי שמאמין או פועל מתוך הנחה שיום מסוים מסוגל לעשיית דבר פלוני הרי מלבד הטיפשות שבדבר, יש בכך איסור תורה של לא תעונן (הלכות ע"ז ו). להלן אבקש להציע הסבר ליישוב העניין. ידועה

ר' טוב צדוק יצ"ו

הרבה, היה תלמיד חכמים, היה איש מחשבה, התעניין בנעשה סביבו, דבק במסורת אבות, הוקיר והעריך אבותיו ואת משפחתו. היה בעל אהבה לרעייתו תרצה וילדיה, תיעד בכתב קורותיו וקורות משפחתו, ורשימותיו פורסמו בכמה ספרים. בערב שבת התקשר בנו חלקי ה"ו. הודיע כי אביו מאושפז וביקש שנתפלל לשלומו. הרבנו תפילה, אך בורא עולם החליט אחרת, וביום שב"ק פרשת שלח לך תשע"ד השיב חיים נשמתו לבוראו.

ודעת, ואני בבית הכנסת "יד הרמב"ם". חיים עבד באוניברסיטת בר אילן וסייע לרבנים מבני עמנו לרכוש השכלה גבוהה. פעלנו יחד בהתנדבות בארגון הקהילה בפרשת ילדי תימן הנעדרים ובנושאים ציבוריים אחרים. עברנו לגור בבית אל. בנינו שם שני בתים זהים. לאחר זמן נאלצתי לחזור לקרית אונו, וחיים המשיך לגור בבית אל, גיבש את ציבור יהודי תימן במקום. השתדלנו להיות בקשר אחד עם השני, בטלפון ובפגישות אישיות. לצערנו, חיים סבל מבחינה בריאותית, התאשפז כמה פעמים בבתי חולים, עבר ייסורי רבים אך רוחו לא נשברה. דבק בחו"ל עולם שהוא הוא רופא חולים. חיים היה יהודי יר"ש, הירבה ללמוד ולעיין בספר, למד ולימד

הכנס השנתי למורשת מו"ר הרה"ג יוסף קאפח זצ"ל
תיקיים ביום רביעי י"ח בתמוז התשע"ד (16/7/14) בין השעות 21:00-30:16 בבית הכנסת ישרון, רח' המלך ג'ורג' 44, ירושלים.
הרב עוז קאפח שליט"א - המזווה וכיסויה
הרה"ג ד"ר רצון ערוסי שליט"א - הסכמי קדם נישואין
הרה"ג ישראל גנס שליט"א - שיטת הרמב"ם בשביעית
הרב צפניה ערוסי שליט"א - מסורת טהרת המשפחה בתימן ובמשנתו של מהר"י
הרב אביעד אשוואל שליט"א - משנת שמיטה
- הכנס יתחיל בזמן הקהל מבקש להקדים -

לזכר ר' חיים עמרני ז"ל
נותרו מספר חדרים לירחי כלה
שיתקיים א"ה מיום שלישי ועד מוצ"ש ב' - ו' באב תשע"ד (29/7-2/8/14) במלון לביא
בנושא: התורה כתורת חיים בהשתתפות:
מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א ופרופ' חיים גמליאל ה"ו מחבר הספר: רפואת הרמב"ם במבחן המדע בין זמננו לפרטים והרשמה: 03-5340819 03-5343655

ש: האם למנהג תימן חלים איסורים מ'ז' בתמוז עד א' באב?
ת: נהגו שלא לישא אישה מ'ז' בתמוז עד תשעה באב.
ש: מה קורה עם גילוח, תספורת, שמיעת מוזיקה, השתתפות באירועים שמחים, מסיבות על האש וכו'?

ת: כתב מהר"ק בהליכות תימן, החל משבעה עשר בתמוז לא נושאים נשים, ואין עורכים מסיבות ריעים, ובכלל ממעטים בשמחה, ואין לובשים בגד חדש, ואין עורכים קניות גדולות. מבחינה זו קרוב מנהגו למנהג האשכנזים.
 אולם בתספורת - בצנעא נהגו כספרדים, לפי הרמב"ם ומרן, שרק בשבוע שחל בו ח"ב.
 וכבר כתבתי פעם, שבתימן לא נהגו להתגלח שיער הזקן כל השנה, רק גילוח שיער הראש (תספורת קרחת), ולכן בימים שנהגו שלא להסתפר כמו בימי בין המצרים, המנהג הוא רק על שיער הראש. כי כיצד נאסור גילוח שיער הזקן, כשאבותינו לא נהגו איסור כזה. שהרי הנהגים גלח שיער הזקן כל השנה (בדרך מותרת), סובלים מאוד, כשאינם מתגלחים, וכיצד נטיל עליהם איסור שאבותיהם לא נהגו בו, בדבר שיש להם בו צער, ושיכול להיות שהם לא היו נוהגים בו.
ש: מה דינו של חולה שאין בו סכנה ב'ז' בתמוז?
ת: פטור מן הצום.
ש: פטור מן הצום מאורר חדש לפני יז' בתמוז וקובלתי אותו כמה ימים אחרי יז' בתמוז האם מותר לא להשתמש בו?? והאם מותר לרחוץ בים??
ת: 1. מותר להשתמש במאוורר.
 2. מותר לרחוץ בים בלתי מעורב בימי בין המצרים, אבל אם הוא ירא ממידת הדין, אל ירחץ.
ש: אך רציתי לוודא שהבנת, לפי התשובה של הרב יוצא שאיסור קניית בגד חדש או לברך על פרי חדש הם רק משבוע שחל בו ולא מ'ח"ב? הן מבחינת דין התלמוד והן מבחינת מנהג תימן.
ת: מבחינת דין התלמוד מותר לקנות בגד חדש או לברך על פרי חדש, אפילו בשבוע שחל בו תשעה באב. אולם לפי המנהגים, יש שנהגו מ'ז' בתמוז ויש מ'ח"ב אב.
ש: יהודי תימן החמירו על עצמם בקנייה גדולה, מ'ז' בתמוז, לא לעניין ברכת שהחיינו על פרי חדש.
ש: א. רציתי לדעת מהו בדיוק גדר "משנכנס אב ממעטין בשמחה"?
 מהן האיסורים הנובעים מכך? הרמב"ם לא מפרט וכן מורי.
 ב. מהם בתי מרחצאות שכתובים ברמב"ם שאסורים בימינו. מורי כתב שמותר להתרחץ, אז מה זה בתי מרחצאות בימינו?
ת: א. כי לפי עיקר הדין התלמודי, הכוונה שלא יבנה בית חתנות לבנו. מבחינת המנהג נהגו שלא לישא אישה בימים אלו. ולא להרבות בשמחת מרעות. יש שנהגו מ'ז' בתמוז, אשכנז ותימן. אבל בכל מקרה מותרות שמחות מצווה כמו ברית מילה, פדיון, ונטוכת בית, בר מצווה, סעודת הודיה, אבל בלי כלי נגינה.
 ב. בתי מרחצאות הם אלה שיש בהם רחצה במים חמים, אמבטיאות, סאונה וכיו"ב. סתם רחצה במים חיים בבית - מותר.
ש: אני עובד בחברה מסוימת ואחד מימי עבודתי יוצא ביום ז' בתמוז, הגשתי בקשה שלא לעבוד

באותו יום מפאת הצום מכיוון שאני סובל מבעיה רפואית שמקשה עליי את הצום (כאבי ראש חזקים מאוד-מיגרנה), אך נענית בסירוב, ברצוני לדעת האם יש צד להיתר שלא לצום באותו יום כשאני יודע שזה יכול לגרום לסכנה לפיטוריה מעבודתי? יש לציין שאותה עבודה היא עבודה פיזית ולכן היא מקשה מאוד.
ת: לפי הנהגות ה"ל, הנך פטור מצום י"ז בתמוז. וה' יאה בעינך.
ש: רציתי לשאול אם ישנה אפשרות לא לצום את צום י"ז בתמוז בשל מבחן בגרות חשוב מאוד שיש לי ביום המחרת. אם אכלש במבחן אזי 5 יחידות בפזיקה ירדו לטימיון. לא נראה לי שאוכל ללמוד כאשר אני צם.
ת: תצום את הלמד, וה' יאה בעינך. ורק אם לא החזקת מעמד בצום, כגון כאבי ראש וכיו"ב, אז שבור את הצום.
ש: במקרה ה"ל האם ישנה אפשרות לחצי צום? לדוגמא, עד השעה 3?
ת: מבחינה עקרונית - לא. מבחינה מעשית - צם עד הזמן שבו יכול הוא לסבול את הצום, ואם הגיע למצב שאינו יכול לסבול את הצום, כגון שהוא מסתחרר וסובל מכאבי ראש וכיו"ב, ישתה או גם יאכל משהו וימשיך בצום כפי יכולתו.
ש: רציתי בבקשה לדעת האם מותרת נסיעה לבית מלון עם אשתי ושלושת ילדיי בימים שבין יז' בתמוז ל א' באב? האם התשובה לשאלה שונה במידה וקבעתי את הנסיעה בחודש/חודשיים - ולא שאכלי לב כי אלו ימי בין המצרים.
ת: מותר. בתנאי שלא להשתתף באירועים מבדרים או מוסקליים. רק נופש סחורה חדשה בין המצרים.
ש: האם מותר לרכוש סחורה חדשה בין המצרים וכן למכור אותה בתקופה זו.
ת: רכישת סחורה מזדמנת שגורמת שמחה - לא. רכישת עסקית לאדם שמתפרנס מעסקיו - כן.
ש: שאלתי היא האם ניתן לסחור במניות בתקופת בין המצרים היות וזה מקור הכנסתי העיקרי.
ת: כן.
ש: א. האם מותר לחתום על הסכם שכירות בתקופת בין המצרים?
 ב. האם מותר לעבור להתגורר בדירה בשכירות בתקופת שבין המצרים?
ת: א-ב. כן.
ש: היום, י"ז בתמוז, אנו עומדים לקראת סיום הרחבת ביתינו, הרחבה שאמורה להסתיים בשבועיים הקרובים. עיקר העבודה שנותנה כוללת ריצוף חלקי, חלונות, צבע ולבסוף גימורים אחרונים. האם אנו מוגבלים בפעילות הבניה בשלושת השבועות מצד בנית בית חדש? במידה והקבלן לא יסיים עבודתו לפני ר"ח אב, האם עלינו להורות לו להפסיק עבודתו בתשעת הימים? האם מותר לעשות משהו בהכנת הבית בתשעת הימים? בכלל? יש לציין שעייכוב בכניסה לבית החדש, משמעותה המשך תשלום שכ"ד במקום בו אנו מתגוררים כעת.
ת: מותר, ומאחר ויש הפסד ממון בעייכוב השלמת הבית, ומאחר והבנייה נמסרה לקבלן לפני ימי בין המצרים, גם אם תיאלצו להיכנס לדירה החדשה בתשעת הימים, כדי שלא ייגרם לכם הפסד ממון, ובלבד שתתגורר בדירה החדשה באותם ימים, שלא

ברכות למזכירו של מו"ר,
 ר' יעקב ליסנר ורעייתו גילה הי"ו
 לרגל נישואי בתם חגית שתח'.
 יה"ר שה' יתמיד שמחתכם

לכו אל יוסף. אֲשֶׁר יֹאמַר לְכֶם תַּעֲשׂוּ

לק"י יום ראשון אם כן אפוא בכסלו תשנ"ד בש"ה לכבוד הרב יוסף קאפח הי"ו שלום וברכה.
 נתעוררו אצלי שלש שאלות, אודה לכה"ר אם ישיב לי עליהן, ותהי משכיתו שלמה.
 הא'. הנה ידוע, כי כל אחת מכל"ב אותיות, הגי' וצ"ל שונה משלחבירתה, לבד שין שמאלית הדומה לסמך (בהגית כל העדות). ונסתפקתי אם היה ביניהן הבדל, ונשתבש באורך השנים או לא. אמנם במקרא ובתרגום ארמי מצינו שתיהן נתחלפות במלות זהות, גם חכמים השמיטו שין שמאלית ותקעו סמך ברצותם להבדיל משין ימנית. ואם אין ביניהן הבדל, מדוע שני מלכים משתמשים בכתר אחד.
 השאלה הב'. כיצד יש לכתוב הח"ל"ת בסת"מ עם גג פשוט או בעלת חטורת.
 והשאלה הג'. בענין עטוף בטלית. האם צריך שיהיו הצציות שתיים מלפניו ושתיים אחריה, או כמו שיש נוהגין לכפול הטלית וללבוש על כתפיו והצציות מלפניו, שתיים מימין ושתיים משמאל.

ואחתום בזה ו' ש' ו' ש' ו' א' ל' ש'. [=ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום]
 ספיר בן יחיאל משה
 [תשובה]
 כ"ה כסלו תשנ"ד
 א. מסתבר שהיה ביניהן הפרש קל בקריאתן שלא [צ"ל אלא] שנשכח במשך הזמן, אבל יש מלים שיש בהן קפיא כגון חרס שחמש. והחרס כלי חרס.
 ב. לדעת הרמב"ם ולפי מנהג תימן העתיק החית היא גם [צ"ל עם] גג פשוט ללא חטורת שאינה אלא המצאה אשכנזית
 ג. אין חובה בשעת עטוף שיהיו שנים מלפניו ושנים לאחוריו, ועם זאת אין נכון לכתחלה להתעטף בטלית כפולה, אלא יש לפשוט את הטלית ולברך עליה.
 בברכה, יוסף קאפח.

קוראים נוספים המעוניינים לפרסם תשובות
ליצוי הרבים,
 מאת מו"ר הגאון רבי יוסף קאפח זצ"ל
 מוהמנ"ס ליצור קשר בטלפון: 054-2443930
 או בדוא"ר: orhalichot@gmail.com

אור ההליכות
הליכות עם ישראל
עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה
 רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קריית אנון ת.ד. 211, 55100
 עורך ראשי: יוסף פרחי
 עורכי משנה: אריאל פרחי, שמואל חמדי
 חברי המערכת: הרב צפניה ערוסי, אבי חמדי, אביעד רצהבי
 טל': 03-5340819 פקס': 03-5343658
 דוא"ר: orhalichot@gmail.com
 מספר המערכת של העלון בספרייה הלאומית: 2789255
 כתובת לתרומות להמשך הפצת העלון: ת.ד. 5042 נתניה